МЕТОДОЛОГИЈА СТРУЧНОГ И НАУЧНОГ РАДА

Рецензирање

Од критичког читања до бољег рада

Математички факултет, Београд
проф. др Милена Вујошевић Јаничић

Од читања до прераде

01

Поступак рецензирања
Ко учествује, шта се оцењује и како се доноси одлука

02

Писање рецензије
Пажљиво читање, образложена оцена и конструктивни коментари

03

Одговор аутора
Измене у раду и одговор на сваку примедбу

- Рецензија треба да помогне да се рад процени и унапреди.

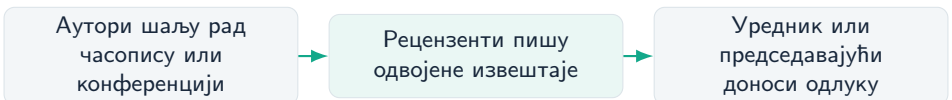
Шта је рецензирање?

Рецензирање (*peer review*) је критичко испитивање научних резултата, идеја и реализације од стране колега који су стручњаци у истој или сродној области.

- За сваку област потребна је истраживачка заједница.
- Чине је експерти са искуством и квалификацијама за независну и објективну оцену рада.
- Рецензирање је део провере квалитета научног рада.

- Позитивна рецензија не гарантује да у раду нема грешака.

Ко учествује у поступку?

- У описаном поступку учествује 2–5 рецензената; број зависи од часописа или конференције.
- Извештаји се шаљу ауторима заједно са одлуком.
- Рецензенти дају оцене и препоруке; коначна одлука припада уреднику часописа или председавајућем конференције.

Могуће одлуке

ПРИХВАТИТИ

Рад се прихвата без измена.

МАЊЕ ИЗМЕНЕ

Рад се прихвата уз мање измене наведене у рецензијама.

ЗНАЧАЈНЕ ИЗМЕНЕ

Потребна је темељна прерада и поновна оцена рада.

ОДБИТИ

Рад није прихватљив за објављивање.

Прерада и нови круг

1. Када су тражене измене, аутори прерађују рад према примедбама рецензената.
2. За свако питање наводе шта је измењено.
3. Измењени рад и одговори поново се шаљу.
4. У описаном часописном поступку следи нови круг рецензирања; могуће је више кругова.

Рачунајте на време

Поступак може да траје месецима.

Одговори треба да буду набројани по примедбама, тако да је свака измена проверљива.

Коначна верзија рада

ЧАСОПИС

После прихватања припрема се коначна верзија у складу са форматом и упутствима издавача.

КОНФЕРЕНЦИЈА

Аутори сами форматирају рад према задатом шаблону и правилима конференције.

- Упутства за формат проверите и пре прве предаје; конкретан поступак зависи од издавача.

Идентитети и независност

АНОНИМНА

Идентитет рецензента није познат ауторима. Рецензент зна ко су аутори.

ДВОСТРУКО СКРИВЕНА

Аутори не знају ко су рецензенти, а рецензенти не знају ко су аутори.

ОТВОРЕНА

Идентитети аутора и рецензената међусобно су познати.

Рецензирање је и социјална активност: у мањим заједницама људи се често познају. Више одвојених рецензија омогућава да се упореде независне процене.

Пре него што прихватите рецензију

СТРУЧНОСТ И ВРЕМЕ

- Да ли довољно познајете тему и методе?
- Можете ли пажљиво прочитати рад и завршити рецензију у року?

СУКОБ ИНТЕРЕСА

- Пријавите блиску сарадњу, личну повезаност или други интерес који може утицати на оцену.
- Обавестите уредника или председавајућег; договорите изузеће или даље поступање.

- Прихватите задатак када можете да дате стручну и независну оцену у договореном року.

COPE: прихватање позива за рецензију (2024).

Поверљивост рукописа

- Рукопис и податке о њему користите у оквиру договореног поступка рецензирања.
- Рукопис, његове делове и податке о ауторима не делите неовлашћено са другим лицима или сервисима.
- За размену материјала и коментара користите одобрене канале.
- Комуникацију са ауторима водите према правилима поступка.

- Проверите ко има право приступа рукопису и коме смеју да се проследе подаци.

ACM SIGPLAN: поверљивост и комуникација.

Тема и претходни радови

ТЕМА И МОТИВАЦИЈА

- Која је главна тема рада?
- Да ли је тема интересантна вама или истраживачкој заједници?
- Које главне проблеме аутор жели да разматра?

ЗНАЧАЈ И КОНТЕКСТ

- Зашто аутор тврди да је проблем важан?
- Како се рад, по мишљењу аутора, ослања на претходне радове?
- Да ли је изостављен неки важан ранији рад?

Методе, докази и аргументи

- Да ли су методе евалуације адекватне?
- Да ли су теореме и докази коректни?
- Које упрошћавајуће претпоставке аутор наводи?
- Да ли су аргументи убедљиви?
- Да ли аутор помиње интересантне правце даљег истраживања?

- Проверите како су резултати добијени и да ли их изнети аргументи подржавају.

Научни садржај и допринос

ПРИМЕР КРИТЕРИЈУМА ЗА КОНФЕРЕНЦИЈУ

Прикладност (appropriateness)
Да ли рад одговара темама конференције?

Оригиналност (originality / innovativeness)
Шта је оригинално у односу на претходне радове?

Обим доприноса (substance)
Да ли рад описује довољну количину посла?

Коректност (soundness / correctness)
Да ли је анализа исправна, тумачење резултата коректно и закључивање без логичких грешака? Да ли су докази исправни?

Смислено поређење (meaningful comparison)
Да ли је објашњен однос према постојећим истраживањима и да ли су референце адекватне?

Значај, јасноћа и препорука

ПРИМЕР КРИТЕРИЈУМА ЗА КОНФЕРЕНЦИЈУ

Утицај идеја или резултата (impact)
Колико је рад важан? Да ли су идеје нове и корисне?

Поновљивост (replicability)
Могу ли се резултати поново произвести и проверити?

Јасноћа (clarity)
Да ли је рад добро написан, структуриран и лак за читање?

Препорука (recommendation)
Општа препорука: да ли рад треба прихватити?

Поузданост сопствене оцене
Reviewer confidence: колико је рецензент упућен у тему и сигуран у своју процену?

Коментари за ауторе

- Детаљним коментарима поткрепите дате оцене.
- Ови коментари прослеђују се ауторима.
- Помажу програмском одбору да донесе одлуку.
- Ауторима објашњавају разлоге за одлуку.
- Ако се рад прихвати, усмеравају припрему коначне верзије.

- Што су коментари конкретнији и боље образложени, кориснији су и ауторима и одбору.

Поверљиви коментари

КО ИХ ЧИТА

Намењени су уреднику или програмском одбору.

Не прослеђују се ауторима рада.

ШТА МОГУ ДА САДРЖЕ

Осетљиву или изразито негативну процену, уз конкретно образложење Увредљив језик је неприхватљив и у овом делу.

Податке који би ауторима открили идентитет рецензента

- Задржите професионалан тон. Аутори треба да добију примедбе потребне за разумевање одлуке и прераду рада.

Критеријуми зависе од врсте рада

НАУЧНИ РАД

- Оцењују се новина, коректност и значај научног доприноса.
- Препорука се доноси према критеријумима часописа или конференције.

СЕМИНАРСКИ РАД

- Оцењују се обрада теме, употреба извора, аргументација и академско писање.
- Полазиште су циљ и услови задатка; не захтева се нов научни резултат.

- Заједнички захтев је јасна, конкретна и образложена оцена.

Три читања, један извештај

Прво прочитајте опис теме. Детаљно проучите шта је задато и на која питања семинарски рад треба да одговори. Тек након тога приступите читању и рецензирању рада.

1. **Разумите целину.** Прочитајте рад и забележите тему, циљ, приступ и закључак.
2. **Проверите садржај.** Проверите да ли рад одговара на задату тему; пратите аргументе и изворе и забележите крупне примедбе.
3. **Проверите форму.** Прегледајте структуру, језик, референце, слике и табеле.

У сваком кораку бележите тачно место у раду. Пре предаје проверите да ли су оцена, образложење и предложене измене међусобно усклађени.

Прочитајте, разумите, оцените

Пажљиво прочитајте рад и удубите се у тематику. Рецензија садржи:

СУШТИНА РАДА

Кратак пасус сопственим речима показује да сте рад разумели.

Обим: 200–400 карактера

КРУПНЕ ПРИМЕДБЕ

Шта недостаје и шта треба изменити, додати или изоставити да би рад био квалитетнији?

СИТНЕ ПРИМЕДБЕ

Штампарске, стилске и језичке грешке, уз место у тексту на ком се јављају

Провера рада (1/2)

1. Да ли рад добро одговара на задату тему?
2. Да ли је нешто важно пропуштено?
3. Да ли има суштинских грешака и пропуста?
4. Да ли је наслов рада добро изабран?
5. Да ли сажетак садржи праве податке о раду?
6. Да ли је рад лак-тежак за читање?

- Уз сваки одговор дајте образложење.

Провера рада (2/2)

7. Да ли је за разумевање текста потребно предзнање и у којој мери?
8. Да ли је у раду наведена одговарајућа литература?
9. Да ли су у раду референце коректно наведене?
10. Да ли је структура рада адекватна?
11. Да ли рад садржи све елементе прописане условом семинарског рада (слике, табеле, број страна...)?
12. Да ли су слике и табеле функционалне и адекватне?

- Уз сваки одговор дајте образложење.

Процените своју упућеност

Објасните колико познајете област коју рецензирате.

1. Експерт у датој области
2. Веома упућен у област
3. Средње упућен
4. Мало упућен
5. Скоро неупућен
6. Потпуно неупућен

За семинарски рад очекује се добра припрема о теми. Детаљно се информишите пре рецензирања. Не смете остати неупућени: „мало упућен" је најнижи прихватљив ниво, али ни он није пожељан.

- Образложите избор; упућеност у један део теме не мора важити и за остале делове.

Будите конкретни и одмерени

- Додајте специфичне коментаре за рад који рецензирате.
- Наведите све што може да помогне да се рад унапреди.
- По потреби напишите поверљиве коментаре.
- Не претерујте у захтевима.

КОРИСТАН ОБЛИК ПРИМЕДБЕ

Место у раду $\longrightarrow$ проблем $\longrightarrow$ образложење $\longrightarrow$ предлог измене

Од опште примедбе до корисног предлога

ПРИМЕР

Неодређено: „Поређење приступа треба поправити.”

Конкретно: „У одељку 3.2 наведено је да је приступ А бржи од приступа Б, али услови поређења нису наведени. Наведите извор или резултате мерења и објасните у којим условима тврдња важи.”

- **Место:** одељак 3.2; **проблем:** неодређено поређење
- **Разлог:** читалац не може да процени домет тврдње.
- **Предлог:** наведите основу поређења и услове важења.

Образац за рецензију

Делови обрасца

1. О чему рад говори?
2. Крупне примедбе и сугестије
3. Ситне примедбе
4. Провера садржајности и форме
5. Оцените себе.
6. Поверљиви коментари

- Унесите наслов рада и имена аутора.
- Унесите своје име као рецензента; не прослеђује се ауторима.
- Сачувајте ознаке почетка и краја дела за ауторе.
- Поверљиви део може остати празан.
- Рецензију припремите у LaTeX-у; предајте TeX и PDF датотеку.

Шаблон за рецензију доступан је на страни курса.

Одговор на сваку примедбу

АКО ЈЕ РАД ИЗМЕЊЕН

Објасните шта сте променили и како је проблем решен.

Краћи нови текст можете цитирати; за дужи наведите страну, одељак и тачно место.

АКО ИЗМЕНЕ НЕМА

Образложите зашто захтев није прихваћен.

Ниједну примедбу немојте оставити без одговора.

- Одговор треба да омогући рецензенту да провери шта сте урадили.

Један документ са одговорима

СТРУКТУРА

1. Одговор првом рецензенту
Примедбе и одговори редом

2. Одговор другом рецензенту
Исто за све остале рецензенте

3. Додатне измене
Измене које рецензенти нису тражили

- Обухватите све добијене рецензије, редом.
- У датом предлошку сваки одговор напишите командом `\odgovor{...}`; одговори се издвајају плавом бојом.
- Пре предаје уклоните поглавље са упутствима.
- Јасно одвојите текст примедбе од свог одговора.

Колико је рецензија корисна?

Оцените сваку рецензију од 1 до 5.

1 — није помогла да се рад унапреди.
5 — била је веома корисна за унапређење рада.

- Будите објективни: похвала не чини рецензију корисном, а критика је не чини некорисном.
- Рецензије се оцењују независно од оцена аутора.
- Неоправдана оцена колеги даје погрешну слику о квалитету његовог рада.

Необјективно оцењивање корисности може донети негативне поене.

Пример: прецизнији наслов

ПРИМЕДБА РЕЦЕНЗЕНТА

Nije loše. Bilo bi bolje uključiti i algoritam sa n-gramima u naslov, s obzirom da je on veliki deo rada (npr. "Algoritmi za detekciju plagijarizma sa implementacijom algoritma zasnovanom na n-gramima").

ОДГОВОР АУТОРА

Naslov je izmenjen tako da uključuje i implementirani algoritam.

Изворна примедба и одговор четвртом рецензенту: Немања Суботић, Игор Родић, „Алгоритми за детекцију плагијаризма".

Пример: структура закључка

ПРИМЕДБА РЕЦЕНЗЕНТА

Ceo prvi pasus zaključka ne treba da bude njegovog deo. Pasus može da pređe u prethodno poglavlje ili da bude zasebno poglavlje. Zaključak treba da sumira ono što je obrađeno u radu, koji su doprinosi rada i značaj samog rada, ne treba da bude obrađen nijedan deo teme rada u zaključku.

ОДГОВОР АУТОРА

Pasus je premešten i malo je sređena struktura zaključka. Takođe, dodato je ono što se smatra da je prikladnije da bude u zaključku.

Изворна примедба и одговор првом рецензенту: Јана Протић, Милан Јеремић, Зорана Стошић, рад о детекцији плагијаризма у OCaml-у.

Комплетни примери

Семинарски радови из 2025. године

Семинарски радови и одговори на рецензије

За сваку тему доступни су рад и документ са одговорима на рецензије. Датотеке са одговорима имају ознаку `Odgovor` у називу.

На наведеној страници могу се видети примери одговора на рецензије.

LLM као помоћ при рецензирању

КАКО ПОМАЖЕ

- Питања и подсетник за критичко читање, без поверљивог садржаја
- Јасније и професионалније формулације сопствених коментара
- Организација написаних примедби и уочавање недостајућег образложења

НА ШТА ПАЗИТИ

- Сваки предлог проверите у раду и изворима.
- Могуће су погрешне тврдње, измишљене референце и непримерени захтеви.
- Поштујте правила конкретног поступка и поверљивост.

● LLM може помоћи у оквиру правила. Рецензент доноси и проверава оцену и одговара за садржај и образложење рецензије.

Примери различитих правила: ACM SIGPLAN и ACM RESPECT 2026.

Литература

Зоран В. Поповић

Како написати и објавити научно дело
Академска мисао, Београд, 2004.

- Наставни материјали др Горана Ненадића (School of Computer Science, University of Manchester).
- Шаблон за рецензију доступан је на страни курса.
- Изворне рецензије за примере: прецизнији наслов и структура закључка.
- Семинарски радови из 2025. године и одговори на рецензије.

Смернице за одговорно рецензирање

- COPE: шта размотрити пре прихватања позива за рецензију
  Стручност, рок, сукоб интереса и правила поступка
  Верзија из априла 2024.
- ACM SIGPLAN: Conference Submission Review Policy
  Поверљивост, независност рецензената и употреба генеративне ВИ
- ACM RESPECT 2026: правила употребе LLM алата
  Језичка помоћ рецензенту и пажљива провера референци

- За семинарски рад примените упутства из овог предавања; за часопис или конференцију пратите њихова правила.

Прочитајте и помогните аутору

РАЗУМЕВАЊЕ

Покажите да сте разумели тему, циљ и допринос рада.

ОБРАЗЛОЖЕНА ОЦЕНА

Наведите конкретне проблеме и предлоге за унапређење.

ПРОВЕРЉИВ ОДГОВОР

На сваку примедбу одговорите изменом или образложењем.

- Добра рецензија и пажљив одговор доприносе квалитету коначног рада.